

Forfatter: [P.F. Suhm]

Titel: Adolphi Drøm.

Citation: [P.F. Suhm]: "Adolphi Drøm.", i [P.F. Suhm]: *Luxdorps samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 12*, A.F. Stein, 1773, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-2_012-shoot-workid2_012_014.pdf (tilgået 06. maj 2021)

Anvendt udgave: Luxdorps samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 12

Ophavsret Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen.](#)

↩

Adolphi Drøm.

Kiøbenhavn, 1773 Trykt og saaes til Kiøbs hos Aug. Frider. Stein, boende i Skidenstrædet No. 171.

2

3

⌘ Efter at jeg længe havde læst i Nicolai's Journal, faldt jeg endelig i Søvn, og som Hovedet var fuldt af bidende, overdrevne og skarpe Critiqver, saa havde jeg og en Drøm, der fuldkommen svarede hertil. Mig syntes at være i et stort Gemak, hvor rundt om var indrettet ligesom Boghylder, hvorpaa stode Børser, nogle af Guld, nogle af Sølv, andre af Blik, malede med adskillige Farver; og atter andre af Pap, som saae meget slette ud. Jeg nærmede mig dem og saae med Forundring skrevne paa dem: Virgilius, Montesquieu, Plaro, Henriade, Zaire 2c. Just som jeg var i Begreb med at spørge om, hvad dette skulde betyde, stod en lang, bister Karl for mig, fuld af Rynker udi Panden, og vendende der Hvide af Øynene

4

⌘ 4 ud. Han havde en lang sid Kiortel paa, som gik lige ned til Jorden, og underforet med Ulveskind. Jeg er Critiqvens Forvalter, sagde Han; Efter Befaling af min Dronning, som altid sidder i et mørkt Kammer, og hvortil ingen har Adgang uden jeg, lader jeg alle Skrifter gaae igiennem den critiske Hegl, og beskiær dem med Critiqvens Pennekniv. De, eller den Deel af dem, som da bliver Ævigheden værdige, forvarer jeg i disse Børser. O lad mig da see, raabte jeg, Virgiliii egen Original, for at komme i Forvisning om visse tvistige Slæder. Ney god Karl, svarede han med en barsk Stæmme, vi have ikke Skrifterne selv, men vi have de Penne, hvormed de ere skrevne; og i det samme tog han en guld Pen ud af en prægtig Guld-Børse, hvorpaa Virgilius stod skrevet. See denne Pen, sagde han, have vi først ladet gaae igiennem den critiske Hegl, for at faae visse Ujævnheder og Støv bort, og siden have vi beskaaret den med den critiske Pennekniv. See en Gang, hvor den Deel af Pennen, hvormed han skrev Idyllen: Sicelides Musæ er reent bortskaaret. Jeg kunde uden Møye see det grandgiveligen; men hvorforfore skede det, sagde jeg. Jo, fordi den ingen Idylle var, blev svaret. Men den er jo dog skiøn? Hielper ikke, enhver Ting maae nøye svare til sin Titul. Den 9de Idylle var og teent bortslaaret, fordi den stod af lutter sam-

5

⌘ 5

⌘ menflickede Lapper. Udi hans Helte-Digt var det Stykke om Turni Død reent borte. Men de ere jo dog blevne ævige, sagde jeg, siden de ere komne til os. Sandt nok, svarede han, men Kiendere vrage dem dog, og de fortiente ey at blive ved; Vankundige Tider have oste bevaret slette Stykker, og bortkastet de gode. Men viis mig nu Pennen af den udødelige Voltaire. — Ja, saa dømmes I Stakler, sagde han med en skogger Latter, men af denne eders Tidens Helt, vil kun lidet komme til Efterkommerne. Her ere kun de Penne, hvormed han har skrevet Henriaden, hvorfra dog er bortskaaret alt der Matte, og den hele Episode om Ludvig den hellige. Jeg mærkede kun at et Par af hans Tragoedier, og deriblant Alziere, havde staaet sig for Critiqven. Af Rousseau vare ikkun nogle Stumper tilovers, og Meest af hans Emile. De vare forvarede i en prægtig Børse af Guld, men Pennen var en Ravne-Fiær. Af Heloise var snart intet tilbage; den dumme Wolmar var reent bortskaaret, og det meste af den tvetydige Heloise selv. Af Montesquieu var det Halve borte, saasom det befandtes urigtigt. Af Homero var neppe den femte Deel af Odysseen til overs, og alt hvad Ulysses fortaalte til de dumme Phæacer, bortsikaaret. Den guddommelige Ilias selv havde lidet en stærk Beskaarelse Mangen Kamp, mange Saar vare borte. De komme alt for

6

⌘ 6

⌘ ofte fore, sagde min Fører, og de ligne hinanden for meget. De fleste af de uendelige Tilnavne, som stedse ere de samme, vare og bortheglede. Men ingen havde lidet stærkere Veskiæring end Dantes, thi af alle hans Værker, var kun en liden Deel af Skiærsild til overs. Milton var og noget beskaaret, men dog med Maade; thi

saare Lidet var borte, uden det Stæd, hvor Aanderne canonere. Men viis mig engang de Danske, bad jeg om. O de Stakler, svarede min Anfører, og loe haant. Her seer Du en Stump af Holbergs Pen; Den er af Kobber, og Huset af Sølv. Lidet af Peer Paars er tilbage, og den hele sidste Bog bortskaaret; Alle Tvetydigheder og Grovheder ligeledes. Af hans Comoedier og Klim ere endnu mindre tilbage. Men trøst dig, det er ey gaaet den Engellænder Hudibras bedre. Men hvor ere de Tydske Penne? Her; Saa faa; De have dog brav arbejdet med dem. Mig syntes ey at see flere end Wielands Musarion, nogle faa af Gellerts Fabler, og alle Gesners Skrifter, som vare aldeles ubeskaarne.

☒ Men nu have vi længe nok opholdt os ved de skønne Aander, sagde min Fører; thi skulde Du see alle Engelske, Franske, Italienske, saa vilde Tiden ey forslaae, og vi ikke komme til de andre Penne.

7

☒ 7 See her Philosopherne; Plato har lidet temmelig Skaar, hans ævige Idéer, Fælles Qvinder ere reent borte; Aristoteles har skrevet med en sort Pen i et Vlye-Federal: Han er saa Mørk, at jeg ikke har dristet mig til at beskære ham, allerheldst han er god, hvor jeg forstaaer ham. Derpaa fremdrog han af en uanseelig Træebørse en kostelig Guld-Pen, som gav ret et Skin fra sig. Med denne strev den virkelig udødelige Baco, og oplyste baade sin egen Tiid og Efterslægten; Men han fremførte alting i en slet og ubehøvlet Stil. Cartesius havde lidet et stærk Snit; hans Hvirvler, Dyre-Machiner vare reent borte, og Burnet og Whiston fandtes her slet ikke. I Newton var hist og her indskaaret noget, og Attractionen gaaet i Løbet. Men med Forundring saae jeg Leibnitzes Theodicée og Monadologie ubeskaarne; hvorimod hans store Værk mod Lokke var indknebet til nogle faae Blade. Af Wolf vare kun en Snees Blade tilbage; Hans store Fus naturæ, og hans matematiske Skrifter vare reent bortskaarne. Af de nyeste Philosopher, sagde min Fører med et ærbart Ansigt, ere her snart ingen; De give kun Philosophien nye Klædninger, den ene naragtigere end den anden.

☒ Men hvor ere Medici? Alle her. Ikke flere? Men, naar det virkelig Nyttige skal kun

8

☒ 8

☒ beholdes, da bliver saare Lidet til overs. Af Hippocrate, saae jeg den største og mindst beskaarne Pen.

☒ Nu skal jeg vise Dig Historieskriverne. De fleste Gamle vare i smukke Børser af Guld og Sølv; Polybitu alene i Blye. Man havde fraskaaret alle Oxationer, og for Resten kun lidet. Visse, som Curtius, Florus faaes her ikke. Tacitus stod øverst. Af de nyere stod Thuanus foran, men alle de vidtløftige Forhandlinger og Taler med Gesandterne vare fraskaarne. Guicciardin, Davila, Sleidumu, Comines havde og deres Plads. Men J. Magnum og Broder, Mefsenium, Vorburg, Larrey, P. Daniel, Jovium og flere saae jeg ikke. Udi en meget mørk Krog laae iblant hinanden Pennene af Middel-Alderen? Historieskriverne, Nødvendigheden haver gjort, at man haver maalt beholde dem; Men nu skal jeg vise Dig de tunge og store Penne af Kirke-Fædre og Theologi, hvor de ere blevne smaae. Jeg saae da med Skræk en Chrysostomus, en Augustinus, en Hieronymus, en Clemens, en Origenes, en Eusebius en Theodoretus, en Theophylactus indknebet til gandske smaae Penne, Hielp Himmel, raabte jeg ud af mig selv, hvor handle Critiquen ubarmhjertig mod disse Kirke-Sole. Ingen Under, svarede min Leder, da en Cicero i det Skønne, en Plato i Moralen, en

9

☒ 9 Aristoteles i Philosophien, og en Strabo og Dionysius i Critiquen veye meere end alle disse Lys. Men nu skal Du see meere; Tag nu denne Lutheri Pen, og tilstaae da, om den ey veyer let; men det som er til overs, er got; Melanchthon veyer derimod langt mere; Chemnitz er ey uden Fortjeneste; Calvini Pen er dog Sølv; Saurins glimrer meget, men veyer dog ikke ret stort; Tillotsons er kun en god, stærk almindelig Pen; men den gjør rene Træk, og er af stor Vægt. Men hvor ere, faldt jeg ham ind i Talen, de udødelige Penne af en Calov, en Scherzer, en Löscher, en Danhaver en —— Hvad? brølede han ud, mener du

☒ at —— og med det samme skeede et stort Bulder, alting forsvandt, og jeg befandt mig alene paa en stor grøn Slette, ved hvis Ende laae en liden Bygning, Ligesom jeg kom den Nærmere, syntes den mig uanseeligere og hæsligere, men da jeg kom den gandske nær, var den en gandske stor Bygning, og ved Nøye Betragtning fandt jeg, at den var prægtig i en stolt og ædel Eenfoldighed. Opgangen var herlig med mange Marmor Trin, og den gandske Bygning var af hugne firkantede Stene. Porten var aaben, og man kom strax ind i en smuk Sal, to Loft høyt, og rundt omkring besat med Billeder. Jeg havde ey længe været der, førend en gammel ærværdig Mand kom mig i Møde, tog mig i Haanden, og sagde med en venlig

10

☒ 10 Mine: Du forundrer Dig vel over, hvad dette skal betyde, men læs Skriften over den Port, Du kom ind af. Jeg slog Øynene i Veyret, og saae med store forgyldte Bogstaver paa en sort Marmor-Steen at staae disse Ord: Heltenes Sal. Læs nu, hvad der staaer lige over for. Jeg læste: Ingen uden de Gode og Retfærdige ere Helte. Paa denne Maade, sagde jeg, findes vel neppe Alexander den Store her. Ney, min Ven, han og flere

saadanne det Menneskelige Kiøns Bøddler, finde ey Sted iblant de sande Helte; men nu ville vi see os noget om. Vi ginge derpaa til første Billede, paa hvis Grund stod skrevet Socrates, og saaledes Navnene paa dem alle. Han drak med en mild Mine et Gift-Bæger ud med den ene Haand, og den anden bredte han ud, som for at lære andre. Dyden kronede ham, og Efter-tiden tilbad ham. Den næste kiendte jeg strax at være Cimon, thi han øsede Penge ud med den ene Haand, og med den anden rakte han en Kiortel til en Nøgen. Over Thrasybulus stod skrevet: Fædernelandets Befrier, og over Pelopidas og Conon ligeledes. Aristides saae alvorlig ud, og af Themistoclis Ansigt fremskin- nede Klogskab. Epaminondas havde en modig Mine, og over ham stod skrevet: Stor i at befale, end større i at adlyde. Pluto og Aristoteles havde hver en Bog i Haanden, og Overskrift: Verdens Lærere. Numa Havde en sagt

11

✂ 11 modig og hellig Mine, og lagde Lænke paa en Leve. Brutus saae bister ud. Over ham stod skrevet: Frihed og Fæderneland ere mere end Børn. Curius stegte Roer i en Pande; At eye Guld er intet, men at herske over dem som eye Guld er meget, var hans Overskrift. Den ældre Scipio havde en stolt og ædel Stilling; Hos ham stod: I Dag overvandt jeg Carthago. Cato stødte Dolken i sit Bryst, og udtalede disse Ord: At døe, er Frihed. Den næste havde veltalende Lemmer, hvo kiender ey Cicero, med sin høyre Haand boldt han en Rasende, og hvo kiender ey Catilina. Over ham stod skrevet: Cicero erklæres af det frie Rom for Fædernelandets Fader. Den følgende havde en øm Mine; man havde kun nødig at see paa Ham, for at kiende Titim. Næst efter ham stod een, som med et Stykke af sit sønderrevne Klædebaand forbandt Saarene af en Soldat, der laae for hans Fødder. Strax kiendte jeg Trajanum, og mine Øyne løbe over ved at læse: Dette er mere end Daciens og Parthiens Erobring. En ærværdig gammel Mand af et stille og roligt Udseende, faldt mig derpaa i Øynene, og strax tænkte jeg paa Antoninus pius. Men den næste opfyldte min Siæl med al den Høragtelse, som det er mueligt at bære for en Dødelig. Med den ene Haand uddelede han sine Keyserlige Smykker til sine Undersaatte, med den anden brændte han mange Papirer, paa

12

✂ 12

✂ hvilke stod skrevet: Skatter udrøddes. Overskriften var: Den Vise paa Thronen. At sætte hans Navn er uforfødt; thi den som nu ikke kiender ham, maae en kige ind i Heltens Sal. Den følgende havde en Pengepose i sin Haand, og Flittighed stod ved hans Side. Hans Over- skrift var: Skatkammerets vise Bestyring er Statens Styrke. Jeg tænkte, mon denne ey være Vespasianus, og Underskriften viste mig, at jeg ikke havde feylet. Hans Sidemand røbede en ophøyet Siæl; Af Overskriften: Verden skal snart undvære Krige, kendte jeg Probum. Men hvor faldt jeg ikke i Forundring ved at see Diocletianum her; Med den ene Haand grov han med en Spadde, og med den anden trykte han et Monstrum med mange Hoveder til Jorden. Over ham stod skrevet: Lige stor paa Thronen, og i Haugen. Hvad er denne Tyran her, raabte jeg ud af mig selv, denne Forfølger af de Christne; Jeg vil ikke haabe, at der sigtes til dem ved det Monstrum. Ney, dermed forstaaes de mangfoldige Rebellere, som han undertrykte i det Romerske Herredom, svarede min Fører med en smilende Mine; Lad dig ellers ikke af de slette Historieskrivere forføre til at dømme ilde om denne Keyser, thi faa ere blevne mere mishandlede end han. Over det næste Billede stod den sande Vise, og saae jeg af Underskriften med Forundring, at det var Epicurus, Han holdt en Rose i venstre Haand,

13

✂ 13

✂ og i høyre en Bog, hvorudi stod skrevet: Fornøjelse er alt. Efterat Diocletianus, sagde jeg da, er blevet her til en god Keyser, saa forundrer jeg mig over intet mere, men faaer troe, at Epicurus har været en sand Philosoph. Jeg saae mange flere, men har glemt de fleste, undtagen Gustav Adolph, hvis Overskrift var: Lige stor i Fred og i Krig; Dog husker jeg, at af berømte Folk, som have levet i vort Seculo, saae jeg her: Stanislaus, Konge i Polen; Franciscus Leopold i Joseph Hertug i Lothringen; Friderik den Fierde, Konge af Danmark; Carl Emanuel af Sardinien; Prinds Eugenius, Locke, Spener & c. Over den sidste forundrede jeg mig høyligen. Men min Fører sagde: Hører der ey Mod til at gaae indgroede Fordomme i Mode; Er det ey en Fortjeneste, at lære Theologerne, at Beskedenhed og Sagtmodighed ere Dyder, og at Gudsfrygt er mere end Lærdom; Husker Du ey, hvad som stod skrevet over Lutheri Billede: Den største af Heltene. Jeg taug, thi jeg havde intet at indvende, men dog syntes mig at det ikke var ret. Efter Tæn- kemaaden paa dette Slot, sagde jeg, undrer det Mig ikke, at Carl den Tolvte og Ludvig den Fjortende ey findes her; Vi have en an- den Sael, faldt min Leder mig i Talen, hvor Du skal faae Dem at fee; Men blev jeg ved, at Peter den Store ikke er her, og at en vis levende Konge, som er Europæ Forundring og

14

✂ 14

✂ Skræk, ey findes her; Vet kan jeg ikke fatte. Hvad den første angaaer, fik jeg til Giensvar, da har han Plads i den tredie Sal, hvor de staae, der have været nyttige og paa en vis Maade store, men ikke gode, og hvad

den anden anbelanger, da opreises her intet Billede uden for Døde, og da skal han faae sin Plads efter Fortjeneste. Nu ginge vi til den anden Sal, over hvis Indgang stod skrevet: Her ere alle de samlede, som have gjort sig berømte ved Misgierninger og Daarligheder. Her fandt jeg: Augustus, som omfavnede sin egen Datter, og traadde paa sit Fæderneland. Cæsar, siddende i Skiødet af Nicomedes, og trampende paa Verden. Sulla, dryppende af Borger-Blod. Demetrius Poliorcetes, kastende sine Undersaatreres Memorialer i en Flod; Nero med Fakkell i den ene Haand, og Dolk, som han støder i Moders Bryst, udi den anden. Jeg væmmedes ved at see længere herpaa, og bad min Fører, at ledsage mig til dem, der vare berømte ved Daarligheder; Dog mærkede jeg ved at kaste et flygtigt Øyekast, for jeg gik bort, at Herostratus, Cartouche, Mahomet, Tamerlan, vare og i den samme Bande. Iblant de andre fandt jeg til min største Forundring: Carl den Femte, og ved Overskriften: Verdens Postmester, maatte jeg lee. Hvorfor kaldes han saa, spurgte jeg; Jo, han havde ingensteds Roe, og vankede om allevegne, ligesom der var

15

☒ 15 een efter ham. Ludvig den Fiertende havde denne Ære-Titul: Forfængelighed gjorde mig liden. Over Carl den Anden stod: En kiøn

☒ Pige veyer mere end gandske Engeland. Een,

☒ hvis Navn jeg har glemt, havde til Overskrift: Lad Staten kun forgaae, naar jeg har mine Capuner. Carl den Tolvte havde skrækkelige store Støvler paa, og en stor Støvle holdt han med begge Hænder. Hans Motto var: En Støvle vilde regiere ligesaa vel som jeg. Alexander den Store, havende Lynild i den høyre Haand, et Viin-Bæger i den venstre, med Overskrift: Macedoniens galne Dreng. Canzler Ludwig i Halle stod med en spodsk Mine, havde en lang Roulle i Haanden med disse Ord: Schöne Raritäten, og Overskrift: Ich bin der große Ludwig. Maier saae bister og stræng ud; en Haand var knyttet, hvormed han slog Horbius i Hovedet, og stod skrevet paa hans Arm: Kiettere bør omvendes; med den anden favnede han en deylig Pige; og paa den Arm stod: Horerie er Synd. Jeg kunde ey bare mig for at lee heraf.

☒ Min Fører sagde: Du leer af disses Daarligheder, men alle Mennesker begaaer Daarligheder, og jeg er vis paa, at saasnart Du vaagner, vil Du skrive denne Drøm op, og give den i Trykken; Thi Du eyer den Daarlighed, at Du altid maae besudle, Papiret.

16

☒ 16

☒ Hastig svarede jeg: En Drom --- gjorde en stærk Bevægelse, vaagnede, og fandt mig lig-gende med Næsen paa Nicolai's Journal.